

August 2022

Ordblindeprocedure i Hedensted kommune

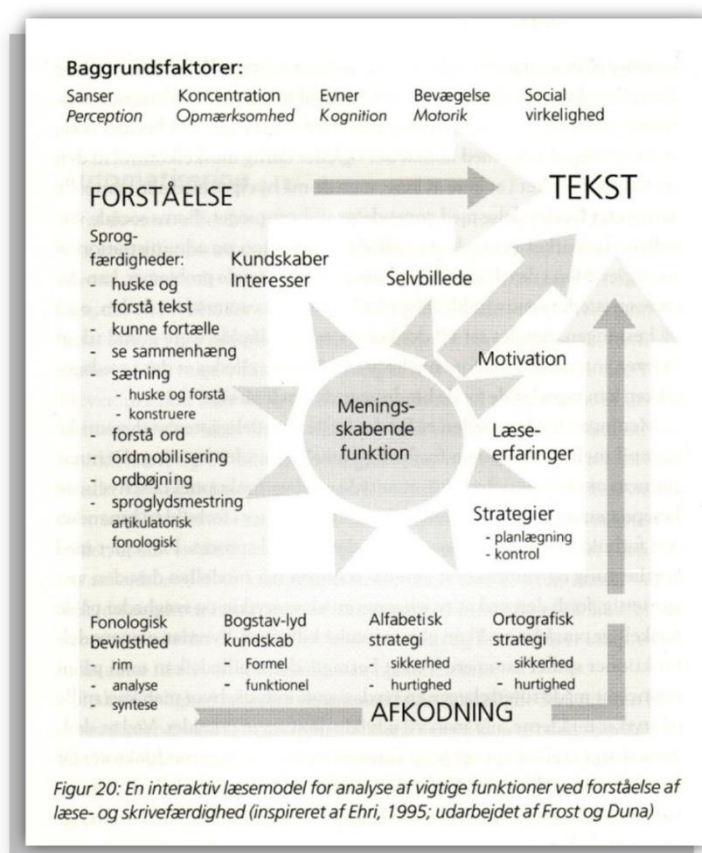
HEDENSTED
KOMMUNE

Undervisning & Kultur
Tofteskovvej 4
7130 Juelsminde

Hedensted kommune har udarbejdet en procedure for at sikre, at der kan gives en hensigtsmæssig og ensartet praksis for elever i risiko for ordblindhed og ordblinde elever i kommunen. Proceduren kan på den måde være med til at kvalitetssikre praksis. Proceduren er løbende under udvikling i takt med, at nye erfaringer og tiltag viser behovet for at gøre tingene anderledes.

Læsning

Læsning er en aktiv meningssøgende proces, som omfatter en række forskellige komponenter, der alle indvirker på hinanden i et komplekst samspil. De forskellige komponenter fremgår af den viste læsemodel.

Øverst på modellen er angivet de baggrunds faktorer, som har betydning for alle kognitive funktioner, og ikke bare for læsningen. I midten af modellen står solen for det læseudbytte, der kommer ud af den samlede proces. De to pile langs yderkanten repræsenterer de sprogprocesser, som er de grundlæggende færdigheder i læsning, nemlig afkodning og forståelse. Hertil er også vist andre forhold, som spiller ind på læseprocessen. De findes rundt om solen. Der er altså mange processer i gang samtidig under læsningen, og derfor mange steder, der kan opstå vanskeligheder.

Hvad er ordblindhed?

Når læsevanskelighederne er afgrænset til et specifikt område i afkodningen i forhold til skriftens lydprincip, kalder man det ordblindhed eller dysleksi. Vi har både en dansk og en international definition på ordblindhed/dysleksi. I Hedensted Kommune arbejder vi ud fra dem begge.

"Ordblindhed er en specifik indlæringsvanskelighed af neurobiologisk oprindelse. Ordblindhed er kendetegnet ved vanskeligheder med sikker og/eller hurtig ordafkodning, stavevanskeligheder og vanskeligheder med at forbinde de enkelte bogstaver og bogstavfølger med deres konventionelle lyde. Disse vanskeligheder stammer typisk fra en forstyrrelse i den fonologiske komponent i de sproglige færdigheder og er ofte uventede set i forhold til andre kognitive færdigheder og den undervisning, eleven har modtaget. Sekundære konsekvenser kan være vanskeligheder med læseforståelse og reduceret læseerfaring, som kan begrænse væksten i ordforråd og baggrundsviden".

IDA, Den internationale dysleksiorganisation, 2003

"Ordblindhed eller dysleksi er vanskeligheder med at lære at læse og skrive. Vanskelighederne skyldes langsom og upræcis omsætning af bogstaver og bogstavfølger til sproglyde. Ofte – men ikke altid – finder man andre i familien med læsevanskeligheder, f.eks. en forælder, en bror eller en bedsteforælder, som på trods af god begavelse har haft vanskeligt ved at lære at læse og skrive"

Socialstyrelsen, 2017

Carsten Elbro, læseforsker og professor ved Københavns Universitet afgrænser ordblindhed på følgende måde:

"Man taler om ordblindhed i tilfælde, hvor der ikke er indlysende årsager til vanskelighederne, som f.eks. stærk syns- eller hørenedsættelse, svære sprogsvanskeligheder, åbenlyse tegn på hjerneskade eller omfattende, generelle indlæringsvanskeligheder. Der er ingen naturgiven grænse mellem lette læsevanskeligheder og de svære læse- og stavevanskeligheder, der kaldes ordblindhed. Men det bør selvfølgelig ikke udelukke, at man taler om ordblindhed i de svære tilfælde."

Elbro, C. Center for Læseforskning

Hvem kan stille diagnosen ordblindhed i Hedensted Kommune?

Det kræver en helhedsvurdering af eleven at kunne stille diagnosen ordblindhed. Viden om læsning, læsetestning og læsevanskeligheder er vigtige kompetencer for at kunne afgøre, om det er andre vanskeligheder, der forklarer læsevanskelighederne.

I Hedensted kommune kan en læsevejleder eller anden fagperson med tilsvarende kompetencer tage Ordblindetesten fra ministeriet og godkende gyldigheden af resultatet. Derudover kan fagpersoner fra PPR med særlig indsigt i læsning og læsevanskeligheder stille diagnosen ordblindhed.

Hvilke tiltag sættes i værk, når eleven er ordblind?

Forskningsbaseret viden om ordblindhed viser, at opdages vanskelighederne i tide, og sættes der ind med kvalificeret undervisning, så kan disse elever lære at læse funktionelt. Det er derfor ikke umuligt for elever med ordblindhed at lære at læse og stave, men det er sværere for dem end for andre mennesker.

Det forventes, at skolerne har en parat handleplan, hvor det tydeligt fremgår:

- hvem, der tester elever i risiko for ordblindhed på skolen

- hvilken indsats, der iværksættes, når en elev er i risiko for ordblindhed og når en elev er ordblind
- hvem, der har ansvar for at iværksætte indsatsen

Indsatsen skal fremgå af elevens meddelelsesbog og formidles til forældrene.

Det er således skolens ansvar at støtte og fremme elevens læse- og staveudvikling, så de handicappede konsekvenser af ordblindheden mindskes.

Elever med ordblindhed har brug for både undervisning i skriftens principper og i anvendelse af kvalificerende læse- og skriveteknologi. Ved elever med svær ordblindhed bør man dog overveje, om den megen tid og energi, der bruges på arbejdet med at tilegne sig læsning og stavning, går ud over andre kvalificerende aktiviteter. I nogle tilfælde giver det derfor mening primært at fokusere på læse- og skriveteknologi, men det vil altid være en individuel afgørelse.

Det har stor betydning, at der afsættes undervisning og tid til, at den ordblinde elev kan tilegne sig kompetencer til de kvalificerende læse- og skriveteknologier, således eleven kan anvende programmerne i den daglige undervisning med udbytte. Det betyder blandt andet:

- At alle faglærere skal være bekendte med softwaren (fx AppWriter) og tænke den ind i deres undervisning, så den ordblinde elev får optimale muligheder for at deltage i undervisningen.
- At skolens ressourceperson understøtter aktivt samarbejdet med forældre til ordblinde elever.
- At skolen skal sørge for, at forældrene får indblik i, hvordan de kvalificerende læse- og skriveteknologier fungerer, så forældrene kan støtte op omkring deres barns læse- og skriveaktiviteter i fritiden.

Det er skolelederens ansvar at tilbyde ordblinde elever særlig tilrettelæggelse af folkeskolens prøver. Til næsten alle folkeskolens prøver kan ordblinde elever bruge de kvalificerende læse- og skriveteknologier, som de normalt bruger i den daglige undervisning.

Hvordan finder vi de børn, der er i risiko for ordblindhed?

Da ordblindhed defineres som ”vanskeligheder med at lære at læse og skrive” må der nødvendigvis have fundet en undervisning sted, før man kan tale om ordblindhed. I Danmark forventes det generelt, at elever kan læse selvstændigt i slutningen af 2. klasse. Det giver derfor først mening at stille diagnosen i 3. klasse - efter der har været arbejdet målrettet med elevens vanskeligheder.

Da der er en række tidlige risikotegn, som har vist sig at have sammenhæng med senere læsevanskeligheder, er det vigtigt, at man iværksætter en indsats før 3. klasse. Fra læseforskningen ved vi, at man bør sætte ind med en målrettet indsats til børn i risiko for ordblindhed så tidligt som muligt, da sådan en indsats kan begrænse omfanget af vanskelighederne.

I Hedensted kommune vil vi derfor bestræbe os på at kende de børn, der er i risiko for ordblindhed, inden skolestart eller hurtigt derefter, således at vi kan være ekstra opmærksomme og sætte stimulerende læring i gang. Der er derfor fokus på børnenes sproglige udvikling, og følgende procedure følges:

DAGINSTITUTION

Trin	Hvornår	Hvad	Indsats og opfølgning
1	Børn i alderen omkring 3 år	Sprogvurdering af alle 3-årige børn	Der iværksættes en sprogstimulerende indsats for: • Børn, der placerer sig i <i>fokuseret indsats</i>. • Børn, der placerer sig i <i>særlig indsats</i>. Sprogstimulerende indsats iværksættes for de børn, hvor sprogvurderingen viser, at barnet har behov for det.
2	Børn i alderen 4 og/ eller 5 år	Når børnene er 4 og/eller 5 år, kan de sprogvurderes igen på samme vis med henblik på at følge deres sprogudvikling og behov for (fortsat) sprogstimulering.	Der iværksættes en sprogstimulerende indsats for: • Børn, der placerer sig i <i>fokuseret indsats</i>. • Børn, der placerer sig i <i>særlig indsats</i>.

Handlemodel i forbindelse med opsporing af elever i risiko for ordblindhed

SKOLE

Kl.	Hvornår	Hvad	Indsats og opfølgning
0.	Sept./okt.	Sprogvurdering for alle elever i sept./okt.	Systematisk opfølgning, hvor sprogvurderingsdata gennemgås. Her forventes det, at læsevejleder og skolens logopæd deltager. Der iværksættes en sprogstimulerende indsats for: • Elever, der placerer sig i <i>fokuseret indsats</i>. • Elever, der placerer sig i <i>særlig indsats</i>.
0.	Apr./maj	Risikotest for ordblindhed for alle elever i april/maj.	Systematisk opfølgning, hvor data gennemgås. Her forventes det, at læsevejleder, børnehaveklasseleder og kommende dansklærer deltager. Der iværksættes en målrettet indsats for: • Elever, der ikke kan genkende alle bogstavernes form, navn og lyd (undtagen q, w, x, og z). • Elever, der er i risiko for ordblindhed. Hvis eleven ikke opfylder opmærksomhedspunktet fra FM (2019), er skolen forpligtet på opfølgning mhp. at finde en årsag til elevens vanskeligheder og at fastlægge, hvordan elevens faglige udvikling kan støttes. Det forventes, at indsatsen iværksættes senest i starten af 1. klasse.
1.	Aug.		Opfølgende målrettet indsats for de elever, som stadig er usikre i bogstav-lyd. Det forventes, at der systematisk følges op på indsatsen.
1.	Dec./jan.	Nos-prøven for alle elever i dec./jan.	Der iværksættes en målrettet indsats for:

		Elever, der scorer 6 ord rigtigt eller derunder, skal afdækkes yderligere med Risikotest for ordblindhed.	• Elever, som afdækkes med Risikotest for ordblindhed. • Elever, som ender i kategorien "i risiko for ordblindhed". Det forventes, at der systematisk følges op på indsatsen.
1.	Mar./apr.	Ordlæseprøve 1/2 (Skriftsproglig udvikling) for alle elever i marts/april. Elever, der placerer sig i kategorien "erkendelse" eller derunder i Ordlæseprøve 1, skal afdækkes yderligere med Risikotest for ordblindhed.	Systematisk opfølgning, hvor data gennemgås. Der iværksættes en målrettet indsats for: • Elever, som afdækkes med Risikotest for ordblindhed • Elever, som ender i kategorien "i risiko for ordblindhed". Indsatsen skal iværksættes umiddelbart herefter. Det forventes, at der systematisk følges op på indsatsen.
2.	Aug.		Opfølgende målrettet indsats for de elever, som blev fundet i slutningen af 1. Klasse.
2.	Sept./okt.	Ordlæseprøve 2 (Skriftsproglig udvikling) for alle elever i sept./okt. Elever, der placerer sig i kategorien "erkendelse" eller derunder i Ordlæseprøve 2, skal afdækkes yderligere.	Der iværksættes en målrettet indsats for: • Elever, der placerer sig i kategorien "erkendelse" eller derunder.
2.	Apr./maj	DVO, Nonordsstavning for alle elever i april/maj. Elever, der scorer 12 rigtige eller derunder, afdækkes yderligere med de individuelle prøver i DVO.	Der iværksættes en målrettet indsats for: • Elever, der ikke kan læse og stave lydrette ord (fx to, bus og sofa) og almindelige ikke-lydrette ord på to stavelser (fx pige, komme). <i>Fælles Mål (2019)</i> • Elever i risiko for ordblindhed. Hvis eleven ikke opfylder opmærksomhedspunktet fra FM (2019), er skolen forpligtet på opfølgning mhp. at finde en årsag til elevens vanskeligheder og at fastlægge, hvordan elevens faglige udvikling kan støttes. Det forventes, at der systematisk følges op på indsatsen.
3.	Analog (sept./okt./nov.) Digital (aug./sept./okt.)	ST2/ST3/ST4 på alle elever.	Der iværksættes en målrettet indsats for: • Elever, der viser vanskeligheder med delprøven 'Auditiv lydanalyse'. • Elever, der placerer sig i kategorien C0-C2. Det forventes, at der systematisk følges op på indsatsen.

Hvilken indsats skal sættes i værk, når elever er i risiko for ordblindhed?

For elever i risiko for ordblindhed iværksættes en intensiv målrettet indsats med fokus på direkte og systematisk undervisning i udnyttelse af skriftens lydprincip i læsning og skrivning. Da disse elever ikke har lært at udnytte lydprincippet i den almindelige tilrettelagte undervisning, er det derfor vigtigt:

- At undervisningen bygger på et grundigt kendskab til elevens forudsætninger i forhold til det rigtige indhold og det rigtige niveau.
- At undervisningen har tilstrækkelig intensitet, så eleven får rig mulighed for at øve sig og der ikke går for lang tid imellem hver undervisningsgang, hvor det indlærte glemmes. Undervisningsministeriet anbefaler 3-5 gange om ugen.
- At der laves en individuel, tidsbegrænset og evaluerbar indsats, der fremgår af meddelelsesbogen. [Se eksempel til inspiration.](#)

Samtidig er det vigtigt, at eleverne får læst alderssvarende tekster op, så vanskeligheder med afkodning ikke står i vejen for deres adgang til alderssvarende ordforråd, faglig viden og læseoplevelser.

Effekten af den aftalte indsats vurderes efter endt forløb. Hvis eleven stadig har vanskeligheder iværksættes en ny målrettet, tidsbegrænset indsats, der er evaluerbar. Se evt. [Emu: Rundt om ordblindhed](#)

Hvordan finder vi de elever, der skal testes for ordblindhed?

Selv med en ihærdig og målrettet indsats vil der stadig være enkelte elever, der har en langsom og upræcis omsætning af bogstaver og bogstavfølger til sproglyde, som kan diagnosticeres som ordblinde.

I Hedensted kommune vil vi bestræbe os på at identificere disse elever så tidligt som muligt, inden de forlader grundskolen. Ved de elever, hvor der er en begrundet mistanke om ordblindhed, testes eleven derfor med Ordblindetesten fra ministeriet. Dette kan tidligst ske i slutningen af 3. klasse.

Ordblindetesten skal anvendes som beskrevet i vejledningen og må kun godkendes, hvis testningen er forløbet som beskrevet heri. Hvis deltageren scorer lavt på sidste deltest *Basal ordforrådsprøve* (10 eller færre rigtige) inddrages læsekonsulenterne i PPR. Ordblindetesten tages først i anvendelse, når man har:

- Kendskab til de særlig tilrettelagte forløb, der har været iværksat for at afhjælpe vanskelighederne og med hvilken effekt. Det kan fx være oplysninger fra de individuelle indsatser i meddelelsesbogen, der har været lavet igennem skoleforløbet.
- Kendskab til de skriftsproglige kompetencer eleven allerede er i besiddelse af fx elevens evne til at samtale om tekster.
- Kendskab til elevens læse- og staveudvikling gennem de test, der har været anvendt, både klassetest og individuelle test. Testene skal kunne vise, hvor eleven befinder sig i sin nuværende læse- og staveudvikling og ikke blot vise, hvad eleven ikke kan.
- Kendskab til relevante oplysninger fra forældrene som fx den sproglige udvikling fra førskolealderen og ordblindhed i familien.

Det er altså først, når der er gjort et solidt forarbejde, at Ordblindetesten tages i anvendelse, så Ordblindetesten vurderes ud fra et kvalificeret grundlag.

Nogle elever kan være gode til at kompensere for deres læsevanskeligheder. Det er derfor vigtigt at være opmærksom på ordblindhed i hele skoleforløbet og lade tvivlen komme eleven til gode.

Handlemodel i forbindelse med undersøgelse af ordblindhed hos elever.

SKOLE

Kl.	Hvornår	Hvad	Indsats og opfølgning
3.	Mar./apr.	Sætningslæseprøve 2 (Skriftsproglig udvikling) på alle elever i marts/april. Elever, der placerer sig i kategorien "erkendelse" eller derunder, skal afdækkes individuelt. Den Nationale Ordblindetest på elever med en begrundet mistanke (tidligst i marts).	Der iværksættes en målrettet indsats for de ordblinde elever: • Alle faglærere skal indtænke LST i deres undervisning. • Indsats med fokus på både skriftens principper og anvendelse af LST. Indsatsen skal fremgå af elevens meddelelsesbog og formidles til forældrene.
4.	Analog (sept./okt./nov.) Digital (aug./sept./okt.)	ST3/ST4/ST5 på alle elever i sept./okt./nov.	Der iværksættes en målrettet indsats for: • Elever, der viser vanskeligheder med delprøven 'Auditiv lydanalyse'. • Elever, der placerer sig i kategorien C0-C2. Det forventes, at der systematisk følges op på indsatsen.
4.	Apr./ maj	Fagtekst: Nattens små dyr (EVALD) i april/maj. Elever, der placerer sig i kategorien "Betydelig under middel", skal afdækkes individuelt. Den Nationale Ordblindetest på elever med en begrundet mistanke (marts-juni).	Der iværksættes en målrettet indsats for de ordblinde elever: • Alle faglærere skal indtænke LST i deres undervisning. • Indsats med fokus på både skriftens principper og anvendelse af LST. Indsatsen skal fremgå af elevens meddelelsesbog og formidles til forældrene.
5.	Analog (sept./okt./nov.) Digital (aug./sept./okt.)	ST4/ST5/ST6 på alle elever. Elever, der placerer sig i kategorien C0-C2 afdækkes individuelt.	Der iværksættes en målrettet indsats for: • Elever, der viser vanskeligheder med delprøven 'Auditiv lydanalyse'. • Elever, der placerer sig i kategorien C0-C2. Det forventes, at der systematisk følges op på indsatsen.
5.	Apr./maj	Skønlitterær tekst: Spring (EVALD) på alle elever. Elever, der placerer sig i kategorien "Betydelig under middel", skal afdækkes individuelt.	Der iværksættes en målrettet indsats for de ordblinde elever: • Alle faglærere skal tænke LST ind i deres undervisning. • Indsats med fokus på både skriftens principper og anvendelse af LST. Indsatsen skal fremgå af elevens meddelelsesbog og formidles til forældrene.

		Den Nationale Ordblindetest på elever med en begrundet mistanke (marts-juni).	
6.	Analog (sept./okt./nov.) Digital (aug./sept./okt.)	ST5/ST6/ST7 på alle elever. Elever, der placerer sig i kategorien C0-C2 afdækkes individuelt.	Der iværksættes en målrettet indsats for: • Elever, der placerer sig i kategorien C0-C2. Det forventes, at der systematisk følges op på indsatsen.
6.	April/maj	Tekstforståelse Udsagn A (Hogrefe) på alle elever. Elever, der placerer sig i kategorien "erkendelse" eller derunder, skal afdækkes individuelt. Den Nationale Ordblindetest på elever med en begrundet mistanke (marts-juni).	Der iværksættes en målrettet indsats for de ordblinde elever: • Alle faglærere skal indtænke LST i deres undervisning. • Indsats med fokus på både skriftens principper og anvendelse af LST. Indsatsen skal fremgå af elevens meddelelsesbog og formidles til forældrene.
7.	Analog (sept./okt./nov.) Digital (aug./sept./okt.)	ST6/ST7/ST8 på alle elever. Elever, der placerer sig i kategorien C0-C2 afdækkes individuelt.	Der iværksættes en målrettet indsats for: • Elever, der placerer sig i kategorien C0-C2. Det forventes, at der systematisk følges op på indsatsen.
7.	Okt./nov.	Tekstforståelse Udsagn A (Hogrefe) på alle elever. Elever, der placerer sig i kategorien "erkendelse" eller derunder, skal afdækkes individuelt.	Der iværksættes en målrettet indsats for: • Elever, der placerer sig i kategorien "erkendelse" eller derunder. Det forventes at der systematisk følges op på indsatsen.
7.	Mar./apr./ juni	Den Nationale Ordblindetest på elever med en begrundet mistanke (jf. Vejledningen til Ordblindetesten).	Der iværksættes en målrettet indsats for de ordblinde elever: • Alle faglærere skal indtænke LST i deres undervisning. • Indsats med fokus på både skriftens principper og anvendelse af LST. Indsatsen skal fremgå af elevens meddelelsesbog og formidles til forældrene.
8.	Analog (sept./okt./nov.) Digital (aug./sept./okt.).	ST7/ST8/ST9 på alle elever Elever, der placerer sig i kategorien C0-C2 afdækkes individuelt.	Der iværksættes en målrettet indsats for: • Elever, der placerer sig i kategorien C0-C2. Det forventes at der systematisk følges op på indsatsen.
8.	Mar./apr./ juni	Den Nationale Ordblindetest på elever med en begrundet mistanke (jf. Vejledningen til Ordblindetesten).	Der iværksættes en målrettet indsats for de ordblinde elever:

			• Alle faglærere skal indtænke LST i deres undervisning. • Indsats med fokus på både skriftens principper og anvendelse af LST. Indsatsen skal fremgå af elevens meddelelsesbog og formidles til forældrene.
9.	Mar./apr./ juni	Den Nationale Ordblindetest på elever med en begrundet mistanke (jf. Vejledningen til Ordblindetesten).	1.marts sendes elevens ansøgningsskema til kommende uddannelse/10.kl. videre via optagelse.dk I denne ansøgning vedhæftes et dokument omkring elevens skriftsproglige vanskeligheder, der er udarbejdet i et samarbejde mellem skolen og UU. Dette dokument godkendes af forældrene, når ansøgningen signeres. Kommende uddannelse/skole får herved fokus på elevens udfordringer og kan iværksætte hjælp/støtte. Herudover vælger nogle forældre at vedhæfte selve dokumentationen for læsevanskelighederne (ordblindetest), således at kommende uddannelse hurtigt kan søge hjælpemidler/støtte via SPS-midler.

Hvis ordblindetestens resultat ikke viser ordblindhed, skal der findes andre forhold, der forklarer læsevanskelighederne. Det er skolens ansvar at tilbyde eleven den nødvendige hjælp og støtte med udgangspunkt i de beskrevne vanskeligheder.

Faglig rådgivning og vejledning

I Hedensted kommune er der flere ressourcepersoner, som kan involveres, hvis skolen har behov. Det kan fx være i forbindelse med råd og vejledning i forhold til implementering af den beskrevne procedure. Når det drejer sig om rådgivning og vejledning i sager omkring enkeltelever i forhold til ordblindhed er læsekonsulenterne i [PPR](#) en naturlig ressourceperson. Når det drejer sig om rådgivning og vejledning vedrørende it hjælpemidler er læsekonsulenten i [Læring i skolen](#) en naturlig ressourceperson.

Kontaktpersoner:

Trine Maria Hansen, Logopæd og Læsekonsulent i PPR - Trine.Hansen@Hedensted.dk

Anette Høj Madsen, Læsekonsulent i PPR - Anette.Madsen@Hedensted.dk

Kate Thesbjerg, Læsekonsulent i Læring i Skolen - kate.thesbjerg@hedensted.dk